

**Hana Urbancová: Vybrané kapitoly z dejín slovenskej etnomuzikológie,
Ústav hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied, Bratislava 2016, 170 s.**

Výsledkom dlhoročného vedeckého bádania významnej slovenskej etnomuzikologičky Hany Urbancovej je viacero vynikajúcich knižných monografií, ktoré nie je v tomto texte potrebné menovať a ktoré sú zamerané na dôležité, doteraz väčšinou nespracované témy etnomuzikologického výskumu na Slovensku. Ukazuje sa, že autorka sa popri nich dostala k ďalším, nemenej hodnotným prameňom a informáciám, ktoré ju v podobe piatich partikulárnych tematických blokov inšpirovali k ich ucelenejšiemu spracovaniu. Výsledkom je posudzovaná publikácia, ktorá svojou kvalitou v ničom nezaostáva za zmienenými monografickými dielami.

Hana Urbancová nadväzuje na syntézu manželov Elschekovcov (*Úvod do štúdia slovenskej ľudovej hudby*, 1966). Pri každej z tém sa však vnára do väčších detailov, pričom časový priestor svojho bádania rozširuje až po súčasnosť. Napriek tomu, že jednotiacou líniou piatich kapitol je ľudová pieseň, je v jej knižke viacero pozoruhodných prienikov. Neohraničuje sa len vokálnou tradíciou, ale poukazuje na synkretický charakter ľudovej hudobnej tradície, teda na väzby s inštrumentálnou hudbou a ľudovým tancom. Prekračuje metodologický rámec etnomuzikológie s presahmi do jej blízkej hudobnej historiografie či hudobnej teórie, ale aj do etnológie, slovesnej folkloristiky, kultúrnej a sociálnej antropológie. Publikácia je spojnicou medzi mapovaním historického vývinu a zároveň definovaním najnovších trendov etnomuzikologického výskumu v súčasnosti i najbližšej budúcnosti a zároveň priesečníkom reflexie medzi slovenským a európskym (osobitne stredoeurópskym) bádateľským priestorom. Odborná erudícia Hany Urbancovej a zmysel pre detail sa prejavuje v tom, že autorka nesiahla len k publikovaným zdrojom, ale prináša množstvo zaujímavých informácií z rukopisných, súkromných či archívnych zdrojov. Tým nielen verifikuje, ale aj otvára nový pohľad pri hodnotení každého z prameňov, osobitne pri interpretácii výsledkov bádania staršej proveniencie. Týmito konštatovaniami zároveň chcem celkom jednoznačne vyjadriť, že nemám žiadne zásadné pripomienky ku kvalite posudzovanej publikácie. V podobe pár poznámok sa však zastavím pri jednotlivých kapitolách, ktoré majú viac-menej doplňujúci charakter, resp. ich formulujem ako inšpiráciu k prípadnej diskusii.

Pri čítaní prvých dvoch a čiastočne i tretej kapitoly nezávisle od toho, že prinášajú rôzne témy (Ľudová pieseň a disciplinárne kontexty jej štúdia, Interetnické vzťahy a ich reflexia v prvej polovici 20. storočia, Piesňová tradícia etnických enkláv – Slováci vo Vojvodine) som si uvedomil, aké dôležité je pestovať sebareflexiu a pamäť vedeckého odboru, a to i napriek tomu, že v porovnaní s inými smermi muzikologického výskumu je etnomuzikológia relatívne mladou disciplínou, ktorej základy sa konštituovali v polovici 19. storočia. Keď ju Quido Adler v roku 1885 (*Umfang, Methode und Ziel der Musikwissenschaft*) pomenoval akoby nič nehovoriacim názvom „muzikológia“ s upresnením „pre potreby etnografie a folkloristiky“, pravdepodobne nikto netušil, že o 75 rokov pridá Jaap Kunst k svojej práci (*Ethnomusicology*

– *A study of its nature, its problems, methods and representative personalities to which is added a bibliography, 1960*) považovanej za metodologický základ modernej etnomuzikológie súpis viac ako 5000 prác venovaných európskej a mimoeurópskej tradičnej hudbe. Spomínané kapitoly sú dôkazom toho, že odborná reflexia našej ľudovej hudobnej tradície nezaostáva za bližším či vzdialenejším zahraničím. Platí to osobitne o období do polovice 20. storočia. Možno sme nemali taký bádateľský potenciál a také osobnosti, akými boli Evgenia Lineva, Filaret Kolessa, Klement Kvitka, Béla Bartók, Béla Vikár, Zoltán Kodály a napokon i Leoš Janáček a jeho žiaci, ale rad príspevkov o našej tradičnej hudbe ukazuje nielen na väzbu s dobovými ideovými koncepciami vo vzťahu k utváraniu národnej identity či k interetnickým vzťahom vo všeobecnosti, ale aj na reflexiu odborných konceptov, tak ako ich reprezentoval napr. porovnávací princíp v kontexte komparatívnej hudobnej vedy. Vytvorenie inštitucionálnych podmienok pre systematický výskum ľudovej tradičnej hudby v druhej polovici 20. storočia priniesol vďaka jeho výsledkom nespochybniteľné zviditeľnenie slovenskej etnomuzikológie. Hana Urbancová zotrvávajúc na jednotiacom akcente na ľudovú pieseň reflektuje celý rad nových prístupov k tejto problematike. Týkajú sa dôrazu na štúdium piesňových žánrov a definovania nového tzv. druhovo-žánrového štýlu, týkajú sa posunu od skúmania vzťahu hudobnej štruktúry cez skúmanie ľudovej piesne v kontexte etnologickej problematiky (žánre, nositelia transmisia...) až po nové definovanie predmetu etnológie a jeho konzekvencie v podobe výskumu kolektívnych identít, kultúrnej pamäte, mentálnych obrazov a stereotypov, týkajú sa napokon nových trendov v zberateľských koncepciách či v metódach a technikách záznamu.

V štvrtej kapitole (Tvorivá osobnosť v tradičnej hudobnej kultúre) sa autorka venuje problematike štúdia ľudovej hudobnej kultúry cez osobnosť nositeľa tradície. Aj tu veľmi jasne formuluje zmeny vnímania tvorivých osobností – speváčok a spevákov ľudových piesní a ich vplyvu na pestovanie lokálneho repertoáru a na pozadí spevných príležitostí, interpretačných osobitostí a podobne. V súvislosti s typológiou speváckych osobností a celkom konkrétne s 3. typom, t.j. s potenciálom tvorby nových piesní som si uvedomil, ako veľmi chýba štúdia o tých osobnostiach, ktorých tvorba je prijímaná členmi lokálneho spoločenstva pozitívne. Na základe vlastných skúseností z terénneho výskumu potvrdzujem, že takýchto prípadov je naozaj dosť. Za všetky spomeniem tvorcov a ich piesne, ktoré sa stali pevnou súčasťou repertoáru v Kamienke a Jarabine pri Starej Ľubovni, masívnu tvorbu piesní a ich pozitívnu akceptáciu v rusínskych obciach okolo Sniny, či dokonca nové piesne, ktoré sa dostali do repertoáru podpolianskych fujaristov a píšťalkárov.

Piata kapitola sa venuje rodovému aspektu vo výskume ľudového spevu. Autorka v nej kvalifikovane poukazuje na to, akými zmenami prešlo vnímanie tejto sociálno-kultúrnej kategórie v zberateľskej praxi, v hodnotení ženských a mužských rolí v súvislosti so spevom ľudových piesní, repertoárom, spevnými príležitostami, piesňovými žánrami či spôsobom interpretácie.

Na záver si dovoľujem poznamenať, že hodnotenú publikáciu Hany Urbancovej je potešením čítať, pretože je napísaná mimoriadne zrelým a vybrúseným štýlom a vyznačuje sa výbornou štylizáciou a vysoko kultivovaným odborným jazykom. Prácu dopĺňajú sprievodné notové príklady a najmä bohatý súpis odbornej literatúry. Aj preto som presvedčený o jej

využitelnosti nielen pre potreby vedeckej a odbornej komunity, ale aj pre pedagogické účely, či v radoch osvetových pracovníkov.

Habilitačnú prácu Hany Urbancovej Vybrané kapitoly z dejín slovenskej etnomuzikológie odporúčam prijať k obhajobe a po úspešnej obhajobe udeliť jej autorke vedecko-pedagogický titul docent v odbore 2.1.37 Muzikológia.

V Nitre, 10. mája 2018

prof. PaedDr. Bernard Garaj, CSc.